

ЛОСЬ (ALCES ALCES L.) У СКЛАДІ МИНУЛОЇ ТА СУЧАСНОЇ ФАУНИ ЧЕРКАЩИНИ: ЗМІНА ЧИСЕЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ПРИЧИНИ

М. М. ЛАРЧЕНКО, студент

І. В. КОЗАЧЕНКО, кандидат с.-г. наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Сучасна основна популяція лося поширена у Поліській та Лісостеповій лісомисливських областях. Південна її межа за останні 25 років значно відсунулася на північ країни. Лось веде переважно одиночний спосіб життя і лише у зимовий період подекуди спостерігаються його скупчення на так званих зимових стійбищах, які знаходяться у найбільш кормових та захищених місцях, що мало відвідуються людиною. Найбільш активні лосі переважно вночі та у сутінках. Самці щорічно у грудні-січні скидають роги. Роги виростають до кінця червня середини липня. Під час обліків дуже важливо встановити статевовіковий склад популяції. Найбільш раціональними методами обліку: анкетне опитування єгерської служби; весняний облік по дефекаціях на маршрутних смугах (стрічках) (дає можливість встановлення чисельного статевовікового складу); дворазовий облоговий облік по слідах (з обов'язковим стежуванням) у зимовий період сталого снігового покриву; маршрутний авіаційний облік у кінці зими за наявності снігового покриву (для зони лісостепу в угіддях, де переважають молодняки та листяні насадження); облік в місцях зимової концентрації; облік прогоном (шумовим прогоном, нагоном) на пробних ділянках за наявності снігового покриву.

Ще наприкінці XVIII ст. (близько 1740 р.) лосі були звичайними звірами в Чорному лісі Кіровоградської області, на вододілі Інгула та Інгульця, а трохи раніше (близько 1667 р.) під Ізюмом Харківської області.

З роками південна межа ареалу лося повсюдно з надзвичайною швидкістю відступала дедалі на північ. Особливо швидко лосі були винищені на території України, з якої вони майже остаточно зникли десь у другій половині минулого століття, залишаючись лише у вигляді поодиноких

особин в лісах північних районів Чернігівського Полісся, куди вони потрапили з сусідніх лісів Білорусії.

Це пояснюється, з одного боку, цінністю цього звіра як м'ясної тварини, через що його по-хижацькому винищували з дуже давніх часів разом з туром та зубром, тим більше, що добування лосів, на відміну від полювання на інших крупних звірів, цілком безпечне. З другого боку, в пізніші часи цьому сприяло також катастрофічне скорочення ремізних пралісів, особливо після спорудження Києво-Ковельської залізниці, що дуже прискорило зникнення цього велетня в наших лісах. У цей час лось вже належав до особливо рідкісних звірів фауни України. В такому стані цей звір перебував майже до половини теперішнього століття.

Перебуваючи повсюдно під охороною закону, лось у всіх поліських областях став швидко відновлювати свій минулий ареал. Помітно збільшується і його чисельність. Особливо інтенсивно зростає поголів'я лосів у лісах північних районів Чернігівської та Черкаської областей, де в ряді місцевостей їх вже можна спостерігати сім'ями. Помітно збільшується кількість лосів і в Київській, Полтавській та деяких угіддях Рівенської областей.

Відзначаючи задовільний, стан відновлення лося на Україні, треба, на превеликий жаль, констатувати, що ще й досі всі намагання цього звіра проникнути далі в південні лісостепові області звичайно кінчаються загибеллю мігрантів від руки браконьєрів.

Література

1. Болденков С. В. Динамика численности и некоторые данные о добыче лося в Украинской ССР. Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР. Материалы Второй научно-произв. конф. Киев. 1973. С. 147–149.
2. Бондаренко В.Д. Біотехнія: Навчальний посібник. Ч.2. Львів. ТзОВ «Престиж Інформ». 2002. 352 с.